

Sarusi Mihály

Az Alvég Kastélyi-sánca előtt valamivel

Csabai uccarajzunkból

Hol, ha nem a Sánchnál!
A Kastélyi-sánc előtt.
...Alvégi-sáncunkon túl.
Hol a kurta farkú.
Na Šanci.

Kastélyi iskola

Kezdetben a kastélyi kerület gyermekei hova jártak tanodába, ki tudja. Csak annyi bizonyos, hogy 1842-ben nyílt a kastélyi iskola, ekkor került Csabára Wilim János tanító. 1859-ben 242 a fölvétetett tanulók száma, közülük 36 ki-maradt, 1 meghalt, a záró vizsgálaton 205-en vettek részt; a mulasztás 1203 (nap?) (Sebő 63).

Az Alvég első tanodája 1842-ben épült (ez omladozik a Zsilinszky/Dózsa végében, a Kastély utca kezdeténél 2023-ban is?). A második 1871-ben nyílt meg – a mai Dózsa György út–Wilim utca sarkán –, kocsmából alakították ki, s a telken új tantermet építettek hozzá (Sebő 114). Ez utóbbiban az utcarajzíró is tanult – a Dózsa felőli újban a 2.-at kezdtük, 3.-ba pedig a mellette levő, régi, sarki épületbe jártunk. Eme újakat letarolta a lakónegyed-építő láz az álszocialista kor-szak dandárján.

Mint Sebő László írja Csaba tanügytörténetében, a másik alvégi tanoda a mai Tessedik utcában 1818-ban, bérelt helyiségben, a szülők pénzén nyílhatott meg. Utóbb a lutheri egyház átvette. Az iskola első épületét 1832-ben vehették birtokba tanítók s deákjaik (tán ebből lett az utca sarkán a későbbi tornaterem, ahol mi magunk is nyújtóztattuk magunkat az ötvenes években felsőtagozatos gyerekként, s amelynek udvarán a homokban magasugrás közben ki tet-szettünk törni a balkarunkat). Ezt a sulit a helybéliek *bočna školának* becézték. 1871-ben pedig a második épületet is fölhúzták – tán ez a ház az, amely az új évezredben vendégházként él tovább, s ahol az utcarajzíró maga is megszállni merészelt. Mondhatni mindkettőt megtapasztalhattuk – ahogy a Zsilinszky utcait is.

SARUSI MIHÁLY (1944) író. Békéscsabán született, 2001-től Balatonalmádiban él. Két és fél év-tizeden át az MTI tudósítója volt. Utóbbi művei: *Életszomj* (2021), *Hun, ki* (2022), *Végenincs Corvinka* (2023).

A Kastély-Zsilinszky találkozásánál fekvő rogyadozó oskolaházat csak kívülről vehettük – annyiszor! – szemügyre; előtte hajtottuk el kacsáinkat, libáinkat a Körösre menet... S kb. ennek a háznak a gazdasszonya gondozhatta azokat a pulykákat, amelyekkel útközben – fürdésre, horgászatra, rucaúsztatásra menet – rendre összeakaszkodtunk: *Szebb a páva, mint a pulyka, blüblü-blüblübü...!* Hogy azok ilyenkor a maguk szavával válaszoljanak: *Blüblüblüblü, blüblüblüblüblü...*

Mígnem végül 1914-től a Révay utcai sulis... a Kerekiből lett Kölcsey utcában. 6 tanítóval, 190 tanulóval nyit az állami – 6 osztályos – állami néptanoda (Sebő 128). 1944-ben 8 nevelő okít a 7 tanteremben. 2023-ban már mióta nem tanoda! Régi tanintézeti főbejárata a Kölcseyből, újabb (őseredeti?) a Révayból, mígnem manapság mintha a Lehel utcából nyíló udvar felől lenne leginkább használatos.

Az első (avagy kastélyi) tizedből lett kerületben ma csak az egykori külterületen, a Kastélyi-szőlők tanyavilága és az Öntözött-rét helyére települt Lencsésinegyedben levő két (ma már csak egy) általános iskola fogadja az itt élő családok gyermekeit. Az a régi, ahová a felső tagozatosok jártak, és az alsósok másutt levő több osztályterme (amilyen a Batthyányi utcai is volt) rég elszokott a gyermekzsivajtól vagy épp az elmélyült tanuláshoz szükséges csöndtől. Kiürültek.

Kiürültünk?

„Kiköltöztünk a Lencsésire.”

Hogy a múlt kódébe – meg az emlékezetünkbe – vesszen a valahai... élet. Mert a sok gyermek mi mást, magát az életet jelenti.

Jelentette, de jelenti mindörökre.

Nélkülük.

Nélkülünk.

Barátaid a Gorvinkán

Hol, hol; jó, hogy nem Vandhátton (avagy Bivalyatoszonádon).

Golyóval egy lányba voltatok szerelmesek!

– Bratya szlováci!

Nem egészen.

Hogy a huszadik vagy a harmadik szomszéd nagylányába – azaz, kislány korában –, arról jobb lesz mélyen hallgatni. Még félre tetszenek érteni.

El nem árulnók.

Odáig voltunk érte...

Golyó darabig velem járt vívásra. Egyik edzésen, hogy a nyújtó alatti, a bitang kemény acél talapzatra tett puha szőnyegen heverészve néztük az épp sorra kerülő párok csörtéit, miről nem ábrándoztunk! Róla. A legnagyobb egyetértésben. Hogy ki, mi. Hogy. Miként. Mennyire!

– Ha a feleségem lesz, óvszergyárat fogok alapítani!

Amely bírja az ipart. Tartsa vele a lépést. Hogy ne mondjuk.

Miközben mi magunk a házunk pincéjéről álmodtuk azt a gyönyörűséget, hogy humó elől oda bújva meg merjem csókolni.

Álom, álom, édes álom.

Hogy min nem töri az ember a fejét tíz, tizenkét éves korában...

Nem tizenöt, mert akkor már ezen túl jártunk.

Szentséges ég.

Milyen rossz gyerekek voltunk!

Annyira azért nem.

Mégsem.

„Golyó”?... Mert köztünk valóban ő volt a legkerekebb. Nem a ma oly gyakori dagi, hanem – mint egy 1954-es MTI-fénykép mutatja, milyen vékonydongájú volt valamennyi Körös-járó, a Zsilipről a folyóba ugráló corvinkai kortársa – nálunk valamivel kerekebb. Hogy 60–70 évvel később is hozzánk hasonló legyen.

Ha összefutunk, azóta is – nem a versengés, nem az, hogy a másik ellenfél, nem, hanem – a barátság.

A kislányból lett asszony nem különben.

Hetven körül ő is, ám hogy öregasszony lenne... Eszünkbe nem jutna.

Szeretetünk... megmaradt.

No, lám.

Mi nem történt velünk.

A másik Pistiről már tetszettünk írni. A Tótországhoz csapott fertályból futott hozzánk a családja, ő osztálytársam lett. A Pázsiton, Körgáton, Zsilipen, Körös-parton, Kiserdőben, a rét zsombékvilágában... főleg vele csavarogtam. A Pályára is együtt mehettünk.

Drága, drága Pisti. Túl az árnyékvilágon.

Hogyne, katolikus volt ő is.

Egy okkal több, hogy együtt legyünk, mert persze ott volt a hittan, meg a vasárnapi mise.

Míg lehetett.

Cömbi meg... Tőzsomszéd! Vele sülvé-főve együtt voltunk. Voltunk vele és testvéreivel mi, Erzsike bácsi gyerekei. (Nem így hívták néha apánkat a szomszéd lurkók?) („Misi néni fiainak” véletlen sem.) Máig jó barát. Ha hazamegyek, ránézek; mert ő még most is ott él, ahol egykor, ahol születtünk. Fölnőttünk. Ahonnan kinövünk? – ki így, ki amúgy. Mindörökre?

A szomszéd utcából ketten is ebbe a csapatba tartoztak. Palyó, az Arany utcából nem egyszer ránk nézett. Főleg később, hogy legénykedni kezdtünk. Lányok, tanulás, világjárás. Vágyak, álmok, lehetőségek. Vele a legszorosabb a kapcsolatam.

– A lányok, a lányok!

Majd, fokozódván a helyzet:

– Jó kis botrány volt...

Hogy a csudába ne.

Persze a tanulás. Hogy mit akarunk.

„Adottság(-nak is mondható valamiféle tehetség) + szorgalom + céltudat.”
Mevolt benne.

...bennünk?

A Verébből lett Vajda utcából meg a Pikó gyerek. Elsősorban iskolai barátság.
'56-ban anyukája kért, tartsam szemmel, vigyázzak rá:

- Vigyázzatok egymásra! - intett, mikor bekopogtam hozzájuk a fiáért, su-
liba menet.

Apukája nagy kommunista volt - mi meg akkortájt épp azt rikoltoztuk, hogy
„Kommunista, gyere ki, agyonverünk ideki!”

Verte volna a fene, de tudtuk, hogy szüleinknek nagyon elegük van belőlük.
Hát velük tartottunk; miért, helyettük kikkel kellett volna?

Az iskola után ez a világnézeti különbség eltávolított bennünket egymástól.

Kár?

Kár.

Laci, a Körösön túlról... Öcsi...

Mennyi, mennyi!

...végestelen végig.

Ürül a Corvinka

A Kleinből lett Karácsonyi kocsma végül Corvin sörözőként húzta le a redőnyt,
a mellette levő szatócsbolt-népbolt-csemege szintűgy üres 2023-ban. Hányan
jártak e saroképületbe... Felejteni - annyi rosszat.

Máskor meg... Hogy legyen mit kifosztani?

Ki, hogy.

Amúgy.

Üres, használatlan az épület, amely üzletnek és vendéglőnek adott egykor
helyet. Csak szemben, a Zsilinszky végében a Korona csapszék él. Ahogy a bel-
város is... esténként üres! Kihalt.

Böjtelő végén, Jókai Móricz születésnapján a Kárpát-medencei magyar próza
gáláját fogadja a Jókai Színház. Az est végén leülnénk valahol vacsorázni, és
kiderül, az nem is olyan egyszerű. Mert a környéken egyetlen konyha sincs,
amely este 8 után még meleg étellel szolgálna! Nagy nehezen vállalja egy sétáló-
utcai féltalponálló, hogy leültet és megvacsoráztat bennünket - mint utóbb
kiderült, nem is akármilyen terülj-asztalkámmal. Pedig akár csak 50 évvel ez-
előtt is... tele volt esténként is étellel a Belváros! A Fő tér (velünk), a sarki presszó
(bárzongoristával) és a Csaba Szálló étterme (cigánybandával), amott a Tisztiklub
(alkalmanként zenekarral), a Vasút felé a Kishajó (hajnalig, szalonzenével), a Ha-
lász (néptáncgyüttes zenekarával), az Ipar (nagytermében néha bállal), majd
a Körös (ám itt a közénk ültetett, polgári álruhás nyomozó nem ránk szólt, ha
nótába kezdtünk?).

Tele, velünk! Mert akkor még volt itt fiatalság? Mára... elfogyott az ifja? Kevesebben is születnek, mint amikor mi jöttünk a világra, és ha föl nőnek, hamar odább állnak, Pestig, New Yorkig meg sem állnak? Hogy maradna itt... élet, a Belvárosban, este 8 után... Aki miatt érdemes a konyhában tovább dolgoztatni a szakácsot. Ha nincs rá igény, valóban, minek? Ha nincs kinek.

Klein kocsma, Karácsonyié; Csaba Szálló, Fiume. Élet.

- Ha nincs nyitva semmi, minek mennénk oda?! - dörren rám a Corvinkáról való hölgy.

Szó, mi szó. A tyúk vagy a tojás(?) esete - mivelünk.

...Amikor a Corvin utca első tizenkét házából öt teljesen, egy félig üres, mert csak alkalmanként használják, nem lakik ott senki? Amelyekben család már hogy élne...

Gyermek? Fiatal? Ma? Arra?... mutatóba, ha. Se?

Élet.

Hogy tönkrevágták az utcát. Végig a Corvinkát. Azzal, hogy itt szállították ki a tizenötezer Lencsési-lakótelep építőanyagát. A fölhúzásához szükséges gépeket. Eltüntetve a kétoldali akácsort, a gyöppel borított - nekünk papsajtot kínáló - árkokat, lakhatatlanná téve a szűk utcát ölelő lakóházakat. Hogy ma gépkocsicsorda döngesse a megroggyant falakat.

S lám, csodák csodájára, ami lakhatatlanná válik, előbb-utóbb lakatlan is lesz.

Kárpótlás, azoknak, akik... elszenvedték? Zöme kint van a temetőben. Utódnak pedig sem híre, sem hamva. (Máshol, ha.)

Alvégi Kastélyi-sánc

Másképpen Kastélyi-sánc, Alsánc...

A mi Sáncunk, a Corvinka vége felé.

Valaha ott, nála végződött a falu, az Alvég. Csaba. S rajta át híd... Gyulának a Lencsési úton, Lencsési országúton.

Aztán csak csatorna.

Majd semmi. Mert lefödték. Útban volt.

Mi - ki - ellen védett volna már?

Nekünk... a játéktér része.

Játéktér? Hisz az egész Corvinka az vala.

Ez... a Pázsit bejáratánál, a Pázsit oldalában.

Tavasztól őszig... kisebb-nagyobb hajókat indíthattunk rajta. Toll, dióhéj, papír, bármi... Játék.

Télen meg egy csúszás az egész! Hosszában viszont már érdekesebb. Mint a bele derékszögben csurgó, az út mentén, a nyárfasor alatt a Körgát felől hozzá csatlakozó (a rét vizét levezető) valódi csatorna.

Mindközönségesen sánc. Mely a Bethlen utcának tart, a (Hármas) iskolánál átvág a Bánátnak, halad(t) tovább Zsilák Matyiék előtt a Várost megkerülve,

Csabát átölelve északnak, Felvégnek, hogy Felsáncként végezze ástott Körösünkbe (?) tartva.

Az Alsánc Körösbe csatlakozását láttuk, ismertük, amazt nem, csak hallomásból tudunk róla. Meg van egy festmény – Pataj Pálé – róla, amint a Zrínyi utcában mutatja még magát, és hallottuk, réges-rég, hogy „Felsáncba hugyoznak”... A Péki utcában baráti családhoz igyekezve láttuk az ’50-es években? Arra haladt...

Kerítve Csabát. Hogy keletről a későbbi Ástott-Körös – 1750 táján ásták elődeink a Körös-csatornát (Haan 1991: 28) – zárja a Csaba-sáncot, teljessé téve körkörös védelmünket. (A Fehér-Körös idevezetése előtt is vízjárta rész volt ez a táj, a Kistrét és Nagyrét megnevezés is egyértelműen erre utal.)

Körbe, karikába... Sánc.

Azaz... 1718-tól a felföldi – szlovák – telepésekkel újraépülő Csabát sánc vette körbe. Védte mindenféle ellenségtől, rablók hordájától, bárkitől, bármitől. S azon át – nyilván – kapukon lehetett közlekedni, ki- és bemenni. Mint még a 20. század derekán is a moldovai-etelközi Szabófalván például. Az egyik kapu épp nálunk, az Alsánc hídjánál lehetett... Hogy a megtelepedő felföldiek a maguk tót nyelvbe igazítsák sánc néven. (Mely sánc a mai szlovák nyelvben – a fordítógép szerint – ’véletlent’ jelentsen.) (A sánc, mint véletlen...) (Való, véletlen épp oda ástuk.)

A helységet kerítő árokból három sánchrész maradt meg: a Felvégi-sánc, Felsánc a Felsővégen, az Alsóvégi-sánc, Alvégi-sánc, Alsánc a Bethlen, Révai, Bánát utcában és a Kastélyi-sánc a Corvin utcát keresztezve, a Körösnek vezetve a vizet – hogy valamennyi egyben a Sánc megszólításra is hallgasson. (Hallgattott, míg megtehette.)

A Kastélyi-sánc gyanús a tekintetben, hogy tán egyben a középkori várkastélyt védő árokkal lehet bizonyos (Kastély utcát keresztező) szakasza egy és ugyanaz. Mert amúgy ez is az Alsánc része.

„A’ sánccok... egyik az alsó végi és kastélyi iskola közt, másik a’ kastélyon, harmadik a felvégen, mellyek jó mélyek ’s szélesek lehettek, mert még most sem töttek be földdel, ámbár mindenütt körülöttük házak állanak. A’ köznép e’ város részéről még most is azt mondja: Na Šanci” (Haan 1991: 129). (Mondta, míg mondta. Mi még hallottuk! S ha nagyon figyelsz – ha szerencsés vagy –, ma is megeshet veled?)

1985-ben még nincs betemetve a 27. számú, hagyományosan utolsó alsóvégi páratlan ház melletti rész. 2023: erről lefödve, a túlsó, páros oldalon a sánc csatorna csövébe vezetve folyik a Körösnek. Ugyanígy járhatott a kimondottan *Alsánc* nevezetű is, a Bethlen utcában sem híre, sem hamva. Nem látszik. Nyilván letakarták. A többi szintűgy.

Sem híre (...hírük), sem hamva (...hamvuk).

A Corvin utcai híd is... rég tovatűnt. Mi is csak a helyét ismerjük. Öreg térképen azonosítható.

„Város végén lévő híd” – az 1800-as években a Corvin utcának a Kastélyi-sáncon átívelő hídját nevezték Város végén lévő hídnak (Czeglédi 1981, 67).

Hogyne, a falvakat egykor körülárokolták, s az árokból kikerülő földet a belső oldalra hányták, több helyen a földhányást beszórták tövissel is, netán sövényt fontak belőle. Így védve a települést... Tehát a sánc árok is, földhányás is.

Hogy az árok lassan föltöltődjék, a töltés ellaposodjék.

1884-es térkép: a Sánctól üres telek a mai házak helye! Tehát a Sáncon túli házak ezután épültek... a már meglevő (Kastélyi) temetőig.

1988 tavaszán befedik a Corvin 24.-től a Kastély utca felé eső részt: csatornacsövet fektetne bele, abban folyik majd le a víz a Körösbe, és földdel befödik.

Be, be. Le.

Hogy hol vala egykor - nem is oly rég - a Kastélyi-sánc (az Alvégi-sánc e része?), rajtunk kívül nem sokan tudják.

Minek is érdekelne bárkit.

A mese, mese.

Harmadfél évszázadig élt - amennyire élhetett - Csabánkon a Sánc nevű akármicsoda.

Na Šanci.

Nőttünk, nődögéltük. Túlnőttük!

Kinőttük.

Borjúrétre vásári fertály

Az egykori Pázsit, no meg tőle a Körgátig zombékokkal, kisebb tóval, csatornákkal, partos részekkel, szigetekkel a rét...

1818-as térképen a Pázsit utáni rét a Borjú-rét lefolyása (Bcs. tört. I. 143). Aztán az 1884-es térképen e hely „Szabad Legelőként” szerepel, máshol „Székes legelőt”, szikest emlegetnek (Haan 1991, 19). Ma meg... A rét helyén üzleti negyed. Az oda járók zöme arról is megfélekedzik, hogy ez bizony a Corvin utca vége, rendre Lencsésit emlegetnek.

A Körgáton túl, az Öntözött-rét is része volt az egykori Borjú-rétnek. A telep lenyúlt a MÁV Szeged-Nagyvárad közti (gyulai) vonaláig, a város felől pedig a Körgát előtti kubikgödörig, illetve a Lencsési-országútig. „A békéscsabai öntözött rét az állam és a város költségén létesült 1900-1901-ben a Borjúrét nevű határrészben. A 102,3 ha-os rét 40 táblából állt, s ezek területe 1,7-3,4 ha között ingadozott” (Palov 143). „A békéscsabai rét volt egykor az ország legnevezetesebb minta-öntözőtelepe” (uo. 31). A Borjú-rét része a későbbi kenderáztatók környéke is, az Aradi (Kétegyházi-Kígyósi) útig. Az Öntözött-rét nagy részén ma már sokemeletes lakóházak magasodnak.

Egyszer volt.

Mi még - az ötvenes években - a 18. század eleji állapotokat láttuk? Nem számítva a Körgátat, amely levágta e Corvinka-végi részt a Kígyósi-pusztáig

húzódó legelőről. Hogy e rétdarabolást fokozza a gyulai vasút; rajta túl a Dajkakerék – hőscincérral, kerékpár vázán odáig hurcolt kislánnyal. (Férfikerékpár vázán! A női kerékpár vázán hurcolt lányok később jönnek.)

Ha arra jártunk, Pázsitról beszéltünk, rétről nem, pedig a várostól a Pályáig és a Körgátig vizes, tócsás, zombékos rét volt az egész, az elején az általunk Pázsitnak nevezett félszigettel, bejáróval az utca felől. Rét, sőt legelő, s valóban, a '40-es években még gulya legelt itt, amelyet egyszer egész közletről igyekezett megismerni az akkor úgy 3–4 éves Mimike... A tehenek az utcabelieké lehettek. A tsz aztán – gazdáik földjével együtt – elvitte őket is. Hogy istállóink is fölöslegessé váljanak. Végül mi magunk?

...

1966-ban az ÁÉV (Magasék) megkapja a várostól a Corvin utca páratlan – üres – telkeinek a végét, s megkezdik az új Építők sporttelep építését. Pályaavatás 1968. március 17-én: Békéscsabai Agyagipari Építők : Építők SC = 3:0 – áll az üzemtörténetben. A hajdani Pázsit helyén 1982-ben az új Építők pálya... kínálódik? Mert az igazi Építők pálya a Kazinczy utcai stadion vala.

A rendszerváltozás után az első komolyabb változás a Pázsit és a rét életében, hogy Ónodi Henrietta édesapja a rét elején, az út (meg nyárfasor, meg vizes-árok) mellé tornacsarnokot kezd építtetni. Ami egyszer csak félbemarad, a leánya a tengerentúl marad.

Jó ideig torzón árválgodik az építmény, mígnem a „villanytelepig”, annak telepítése után sportpályákat alakítanak ki. A DÉMÁSZ sporttelep az áramszolgáltatató mellé kerül, teniszpályákkal, előtte pedig, a város felé az Építők pályája. Hogy nemsokára ezek is eltűnjenek, mert nagyszabású fejlesztés történik a Körgát, a Pálya, az Alvégi-sánc és a Corvin utca között.

1987-ben így sorjázna: Építők pálya – DÉMÁSZ sporttelep: kézilabda pálya, teniszpálya, faház(ban biliárdterem, tévé) – Villanyállomás épült 1984-ben.

Ma a Pázsit helyén halad az idáig meghosszabbított, a Corvinba torkolló Bánát utca. Rajta túl, a föltöltött réten íme az ezredfordulótól az épületek: (előbb Billa, majd) Lidl áruház (2000-ig Jet, majd Agip, végül/?/), MOL benzinkút, Oázis néven kínai „és” háztartási áruház, (Kis-)Tesco áruház, DÉMÁSZ telep („déli trafóállomás”).

...

Kis dolog nagy dolog. Attól függ, hogyne! A kis dolog kisdolog, a nagy meg nagy. Ám ha.

Kezdvén kezdve, hogy corvinkai pajtásunknak (?) az új évezred kezdetén mintha kis dologra támadt volna... Nem ingere, kényszere. Mármint hogy tet-szenek tudni!

Ki ne tudná? Corvinkán innét, Corvinkán túl.

Ez épp a Pázsit mellé, a rét zombékjai, sás, káka és miegymás bokrok övezte szigetecske helyére épült mit tudom én milyen nevű önkiszolgáló áruházban és mellyékén esett meg.

Érezte, de ha már itt megállt, leszállt a kerékpárjáról, kifelé tartva új, lencsési otthonába, csak folytatta útját az elsősorban élelmiszer (másodsorban vegyes jellegű) nagyáruházba. Csak kibírja! Legföljebb.

Mit legföljebb?! Adok én neki. Nekik! Mert kemény legény volt. Volt, míg legénykedhetett. Így, hatvanon túl, mondhatni közeledvén a hetvenhez azért már nem duhajkodott. Legfönnebb az indulata szaladt el vele. A keze már nem. „Ökle”, az egykor oly híres? Hun vót az mán! Hol, hol.

Mondom, betért a nagyárudába, bevásárolni. Ezt, azt, amire futja mintegy negyvenvalahány-ezer forintos nyögdíjából. Amiről, persze, maga tehetett! Mert olyan ipart űzött, hogy ha befizette a legkevesebbet, amivel már békén hagyták az adóellenőrök, már le is zárta a bevételi oldalt – hogy a kiadási azért előbb-utóbb utolérje ötöt. Szóval hogy... kicsi befizetett nyugdíjárulék, irinyó-pirinyó nyugdíj, nyugdíj, ha!

Hahaha, mondta még 61 évesen, mert nekiáll most már nyugodtan fusizni. Pontosabban ami korábban az állása mellett fusizásnak számított volna, most szinte – mondhatjuk, teljesen – a fő-fő időtöltése lett. Jártá végig a régi megrendelőit, igazított ezen, amazon, kitűnő szerelő volt, a szövetkezet nem eszerint becsülte meg, bár legalább kétszer elnyerte a Kiváló Dolgozó érmet (odatehette az aranyere mellé) – legalább, mert a többi jelvény nem maradt meg, elsodorta az idők szele, vihara. Hogyne, a többszöri válás. Pör, miegyéb. Jobb arról nem beszélni!

Szidta a kormányt, mint a csuda, érthető módon valamennyit. Mert ezek viszont mit össze nem keresnek! Hozzá képest! Aki.

Ne is folytassuk, kitalálható, mit gondolt a miniszter urakra. Akiket elvtárs korukban sem kedvelt. De hát. Mit tehet az egyszerű ember? Semmit. Ezekkel szemben... Bemutatta nekik – de hányszor, hányszor! – az unalmast. Ha ti lopok, lopok én is. Na, ezt csak otthon – meg persze cimborái közt a csapszékben emlegette. Ha kihozták a sodrából. Mert a közélettől távol tartotta magát.

– Ezekre szavazzak? – és majd hülye lett volna elmenni szavazni.

Egyszer sem.

A kommunisták idején persze csak odaette a nyavalya, mert attól tarthatott, hogy számon tartják, ellene fordítják, még bajba kerülhet. Ó? Hogyne. Majd meszet eszik. Úgy tett, mintha szavazott volna. Bedobta a ládába – mindannyiszor – az előre előkészített üres lapot. Mondom, nagy kópé volt.

Hogy egyik szómat másik szóba ne öltsem, megvette az életjelenségei meg- és fönntartásához elengedhetetlen fél kenyeret, parizert, uborkát és paradicsomot, hozzá a legolcsóbb vodkát, és már sietett is volna. Akkor vette észre, hogy túl sokan vannak a pénztárnál. Valamennyinél. Miközben neki. Eltaláltad, a kis dolognál nagyobb szorította.

Megállította az első eladót, megszakítva polcra helyezési műveleteit, hogy engedjék be a szolgálati budiba, mert neki.

– De uram, oda csak mi mehetünk!

Magyarázhatta, hogy neki de azonnal, mert baj lesz. Nem és nem.

Arra már nem volt ideje valahai pajtásunknak, hogy megkeresse az üzletvezetőt, akinek az unokaöccsénél rendszeresen szereli a szerelni valókat. Mint az örült, bevásárló kosarát a meglepett kereskedősegéd nő kezébe nyomva kirohant az áruházból, megkerülte azt, és még mielőtt megesett volna a csúfság, hogy a teljes nyilvánosság előtt telerondítsa a gatyáját, hátul, a valóban néptelen helyen a falnak támaszkodta végezte el igen gyors ütemben a dolgát.

Nagy dolog! És akkor? Nna. Valóban. Az egykori Rét békáinak boldog, boldogtalan utódai csak leshettek; rég láttak ilyen vidám, kielégült pofát! Adott nekik. Ezt érdemeltétek! – meredt maga elé. Mert jutott oda is. Vele szórakozzanak?

Külső-Corvinka

...azaz Lencsési. Lencsési-lakótelep. Melynek része a KISZ-lakótelep, a kezdeti József Attila-lakótelep, a Rét (helyére kiterjedő negyed), a Kastélyi-szőlők (eltakarításával kialakított sokemeletes városrész)... Mindösszesen az 1980-as években Gyerekgyár névvel is tisztelt telepünk.

Lencsési.

A Lencsés-érnek már rég nyoma veszett. A Lencsési-országút meg... simán Lencsési út. Mit sem tudva évezredes múltjáról.

Az egészen túl... Fényes! Azaz Fővényes, már nyíltan Zarándban.

Ajaj.

...

Lencsés – Haan írja Pestynek a helynevek összeírásakor 1864-ben (30): „Lencsés. A népmonda azt tartja, hogy valamikor egy zsák lencsét találtak volna itt elrejtve; – más népmonda szerint egykor árvíz borítván a’ vidéket ezen a’ helyen egy láda lencsét láttak uszni ‘s innen kapta volna Lencsés a nevét. Annyi áll, hogy Lencsés az előtt csak nem mindég víz alatt álló hely volt. Van az alföldön egy vízi növény, melyet vad lencsének hívnak. Valószínűleg ez a’ növény tenyésztett itt valaha nagy mennyiségben a’ vizeken és innen a’ Lencsés név.”

Azaz nyilván a mi tájainkon ma is jól ismert békalencse a névadó! Ez borítja gyakran álló és nyílt vizeinket egyformán, a folyókat sem kímélve gyakran borítják be a felszínüket.

S lett a Lencsés nevű határ egy részéből Lencsési-lakótelep néven kisvárosnyi – tizenötezres – negyede Csabának.

Lencsési út – a középkorban Lencsési út, Lencsési-országút. 1865: Lencsési (dülő)út, 1961: Lencsési út. A mai Lencsési út a Körgátnál kezdődik. 1884-es térképen a Nagy (később Zsilinszky, ma Dózsa Gy.) út folytatása Lencsési út néven a mai Corvin utcától – azaz a Corvin utca neve akkor Lencsési út volt. 1894-es térképen a Kastélyi-sánctól volt a mai Corvin utca Lencsési út (Czeglédi 1981, 89).

Lencsés-ér – az I., II., III. katonai térképen ér, név nélkül, a Borjú-réten át Fövenyesnek... A Lencsési-lakótelep a Lencsési-országútnak és a Lencsés-érnek köszönheti a nevét. (L. írói utcarajzunk Ó- (Magyar-) Csaba című fejezetében!)

Lencsési-lakótelep, Lencsési úti lakótelep, József Attila (KISZ) lakótelep, Lencsési. A Körgáton túl, az Öntözött-réten 1962-ben kezdődött a KISZ-lakótelep építése, amelyet 1969-ben József Attila (KISZ)-lakótelepnek hívtak (Czeplédi 1981, 71-72). Az új városrész kialakítása a Lencsési út túloldalán, a Kastély-szőlőkben is folytatódott, és mára 15 000 lelkes lakótelep alakult ki.

...

Igen, a Lencsési – Lencsési-lakótelep – a Corvinka folytatása. Jövője? Annyiban, amennyiben. Jelene.

Vége.

Vége? (Firhang.)

Rajta túl... a Kastélyi-szőlők, a Rét(-vége), meg a Fényesi-szőlők maradványa, maga Fényes.

„Fényes”? Szlovák barátainknak? Vagy már mi, magyarok fényesítettük meg Fövenyest. Fövenyest Zarándban. A középkori Fövenyes falu pusztá helyét.

Pusztá? Sok-sok szállással.

Avval, tanyával.

Egy helyütt falunyi (Fényes) utcával.

...

A Lencsési? Mi más, Külső-Corvinka.

Ami maradt – amivé nőtt – őkelme.

Hogy mi meg.

Csak lessünk.

Kívül, belül.

Corvinka-Külső.

– ...Kiszállás!

Be?

A Nagyvárad–Fiume közti vasút itteni (csabai-gyulai/–szalontai/) szakasza Külső-Corvinkánk végében csühög el...

Elerre, elarra.

Míg föl nem számolják azt is.

„Fiume”... Már megint.